

Dr. Matthias Katsch

V Katoliški cerkvi so še vedno nagnjeni k prikrivanju zlorab

Dr. Matthias Katsch, preživela žrtev spolne zlorabe v Katoliški cerkvi v Nemčiji, soustanovitelj organizacij za pomoč žrtvam cerkvenih zlorab Eckiger Tisch in Ending Clergy Abuse

Foto: Robert Balen

Urška Mlinarič

Z dr. Matthiasom Katschem je dolgo obdobje bojevanja. Najprej v tišini, sam s sabo. Spopadal se je z občutkom sramu in krivde, tako značilnima za žrtve spolnih zlorab. Katscha, ki je v 70. letih prejšnjega stoletja obiskoval elitno jezuitsko gimnazijo Canisius Kolleg v Berlinu, sta pri 13. in 14. letih spolno zlorabila jezuita. A tega ni povedal nikomur, niti staršem, saj ni želel prizadeti svoje globoko verne matere, zaradi katere je tudi obiskoval omenjeno šolo. Spomine na travmatične dogodke je poskušal potlačiti globoko v sebi, vse dokler, ko jih je štel že čez štirideset let, niso privreli na dan.

Sprožilec je bil ogled filma Sleepers (Prestopniki), ki oriše zgodbo štirih prijateljev, ki jih je v prevzgojnem domu spolno zlorabi sadistični paznik. Piše se leto 2010, ko Katsch s še nekaj nekdanjimi srednješolci javno spregovori o zlorabah v omenjeni jezuitski šoli. Dogodek velja za začetek nujnega javnega soočanja Katoliške cerkve v Nemčiji z zlorabami, ki jih je desetletja dopuščala v lastnih vrstah. Katsch je s tem začel javno biti bitko zase in za druge žrtve. Še istega leta je ustanovil društvo Eckiger Tisch (Kvadratna miza), ki si prizade-

va, da bi Cerkev prevzela odgovornost in žrtvam izplača odškodnino, da bi bili storilci kaznovani in da bi institucije sprejele varnostne protokole za zaščito otrok in mladostnikov pred spolnimi predatorji.

Pred leti je bil tudi soustanovitelj nevladne organizacije Ending Clergy Abuse (Ustavimo zlorabo duhovščine), ki v 25 državah po celem svetu pomaga podobnim organizacijam z nasveti pri pomoči žrtvam spolnih zlorab v Katoliški cerkvi. Ena od njih je slovenski Zavod Dovolj.je, ki ga vodi Janez Cerar. S Katschem smo se srečali ob robu okrogle mize z naslovom Podpora in pomoč preživelim žrtvam spolnih zlorab ter njihovo okrevanje, ki ji je sledilo odprtje potujoče evropske razstave Shame – evropske zgodbe v cerkvi sv. Jožefa v Ljubljani. Na njej si je mogoče do 17. decembra ogledati umetniške portrete in zgodbe ljudi iz dvajset evropskih držav, ki so bili žrtve različnih zlorab v otroštvu, skozi objektiv italijanskega fotoreporterja Simoneja Padovanija. Eden od portretirancev je tudi Matthias Katsch.

Gospod Katsch, kako po več kot štirih desetletjih od zlorabe doživljate samega sebe? Še vedno kot žrtev ali nekoga, ki mu je uspelo vse to predelati in preživeti?

"Ni tako preprosto. Bil sem žrtev, saj so me zlorabili kot otroka. Večino časa se počutim prizadet. Prizadet, poškodovan sem kot oseba zaradi nasilja, ki sem ga bil deležen kot deček. Ta prizadetost je

del mene, a ne na način, da bi bil ves čas depresiven ali da bi vsakodnevno zaradi tega trpel. Je pa tukaj, z mano. Sem pa tudi preživeli, saj sem imel sošolce, ki jim to ni uspelo."

Ali to pomeni, da so bile travme, ki jih je pustila zloraba, tako hude, da niso več zmogli in so naredili samomor?

"Veliko je načinov, na katere lahko narediš samomor - lahko se vržeš pod vlak, lahko se opijaš do te mere, da postaneš duševno bolan, jemlješ pomirjevala, ki te pripeljejo do popolnega uničenja."

Zaradi vas in nekaterih drugih pogumnih posameznikov je nemška javnost izvedela za zlorabe otrok in mladostnikov v jezuitskih izobraževalnih ustanovah v Nemčiji. Kaj je bil povod, da ste se odločili, da ne boste le žrtev, temveč si boste aktivno prizadevali, da bi žrtve dobile glas, odškodnino in da bi bili storilci kaznovani?

"Za to sem se odločil, ko sem uvidel, kako težko je prepričati institucije, v mojem primeru Katoliško cerkev, da bi prevzela odgovornost za to, kar so storili njeni predstavniki, da bi nehala prikrivati kazniva dejanja, ki so jih zagrešili duhovniki. In ko sem spoznal, kako razširjen pojav in problem so spolne zlorabe ne le v Katoliški cerkvi, ampak v nemški družbi nasploh. Raziskave kažejo, da je v povprečju deset odstotkov prebivalcev neke družbe v otroštvu in mladosti spolno zlorabljenih. Za ta korak sem se odločil, ko sem spoznal, kako močno je zloraba vplivala na moje življenje, in da

želim prispevati k temu, da tovrstnih zlorab ne bi bilo več. Tudi zato ima knjiga, v kateri sem opisal svojo zgodbo, naslov Da bi se končalo! (Damit es aufhört!). Želel sem biti del gibanja, ki bo prispevalo h končanju tovrstnega nasilja. Veliko smo že naredili, a je pot do cilja še dolga."

Se je nemška javnost leta 2010 ob pričanih žrtvih prvič soočila z dejstvom, da so se spolne zlorabe dogajale tudi v Katoliški cerkvi v Nemčiji in da zlorabljenih ni malo?

"Da in ne. Ženske so že od 70. let prejšnjega stoletja poskušale dvigniti ozaveščenost javnosti o zlorabah, predvsem o nasilju v družinah. Ustanovljene so bile varne hiše za tiste, ki so se morale umakniti iz domačega okolja zaradi fizičnega ali spolnega nasilja. Novo za javnost v letu 2010 je bilo spoznanje, da so bili tudi dečki, in to v velikem številu, žrtve spolnih zlorab v glavnem v cerkvenih izobraževalnih ustanovah, ki so uživale visok ugled v nemški družbi. Do takrat je v družbi prevladovalo prepričanje, da se tovrstno nasilje dogaja v domačem okolju, za štirimi stenami. A se je izkazalo, da je tudi med moškimi veliko žrtve. Samo iz moje gimnazije, ki so jo v 70. in 80. letih obiskovali dečki, se je v tednih, ki so sledili pozivu, odzvalo čez 120 žrtve. Ta številka je osupnila tudi mene. Domneval sem, da je žrtev kar nekaj, saj so se zlorabe dogajale daljše obdobje, a ne, da jih je tako veliko. Šlo je za sistematični pristop zlorabljanja položaja tamkajšnjih jezuitov pri mladinskem delu z najstniki, ki je potekalo v popoldanskem času."

Vašemu izstopu v javnosti je sledil takojšen odziv. Takratni ravnatelj Canisius Kollega, pater Klaus Meters, je v pismu, v katerem se je opravičil za zlorabe, pozval potencialne žrtve k prijavi. Je bil to v zadnjih trinajstih letih, kar intenzivno bijete bitke za žrtve spolnih zlorab klerikov po celem svetu, eden od pozitivnejših odzivov odgovornih?

"To je bil edinstven dogodek, saj so bili odgovorni v institucijah jezuitskega reda pripravljeni prevzeti odgovornost, medtem ko je nasploh v Katoliški cerkvi še vedno velika nagnjenost k prikrivanju zlorab s ciljem zaščite institucije. Nisem povsem prepričan, zakaj so se tako odzvali, vsekakor je bila to pametna poteza. Ko se bliža val, v tem primeru val obtožb, je najbolje, da se mu pridružiš, ker ga je nemogoče ustaviti. A četudi je bilo tako, je bila ta poteza – ravnatelj Klaus Mertes je v pismu zapisal: Verjamemo vam, pridite in povejte svojo zgodbo! – zelo pomembna, saj so s tem opogumili preživele, da so v tednih, ki so sledili, svoje zgodbe delili z javnostjo. Reakcija jezuitov je tudi dala jasno vedeti, da je obstajalo določeno vedenje o zlorabah, saj niso bili tako presenečeni, kot bi bil nekdo, ki ne bi o tem vedel ničesar. Odgovorni – torej provinciali, škofi, ravnatelji oziroma rektorji cerkvenih institucij – so dobro vedeli, da se dogajajo zlorabe, a so jih desetletja prikrivali, molčali ali celo poskušali utišati žrtve."

Sporočilo žrtvam, da se jim verjame, je, kot ste poudarili tudi na okrogli mizi, ključno, da si upajo spregovoriti o nasilju, ki so ga bile deležne.

"Biti žrtev ni privlačno, ni nekaj dobrega, saj je vedno prisoten strah, da ti ne bodo verjeli. In kakšen sploh imaš dokaz, da si bil žrtev spolne zlorabe, ki se je zgodila pred leti, desetletji. Tako ostane le tvoja beseda proti besedi vplivne institucije oziroma njenih predstavnikov. Zato se kot družba moramo naučiti, da bomo žrtvam dajali občutek, da smo jim pripravljeni verjeti. Raziska-

ve kažejo, da je šest do osem odstotkov dečkov in dvanajst do trinajst odstotkov deklet enkrat do osemnajstega leta žrtev spolne zlorabe. To je zelo veliko življenj, ki trpijo zaradi nasilja v otroštvu, in predstavljajo izjemen izziv za družbo.

A v preteklosti tega kot družba nismo bili pripravljeni sprejeti, sploh nismo bili pripravljeni dopustiti možnosti, da bi bilo toliko otrok in mladostnikov lahko zlorabljenih. Namesto da bi se soočili s problemom, ljudje iščejo izgovore, da ne bi ukrepali, niso pripravljeni verjeti. Ni tako malo primerov, ko se je verjelo storilcu in se ga štiti, saj če verjameš žrtvi, se znajdeš v situaciji, ko moraš ukrepati. Tudi zato ljudje ob zlorabah raje pogledajo stran, ne želijo se vpletati. Spolno nasilje je tako grozljiva izkušnja, da se z njo ne želimo soočiti. Povezana je z občutki sramu, krivde, nemoči in temu se poskušamo izogniti. To je povsem človeški odziv, zato je nujno treba delovati na način, da bi tako v institucijah kot družbi nasploh premagali takšne reakcije in se soočili s problemom. Nujno je treba spoznati tveganja in potencialne situacije, v katerih bi se lahko zgodile zlorabe, da bi bili kot 'vas', to je bližnja okolica, sposobni zaščititi otroke in druge ranljive ljudi, in preprečiti, da bi zlorabe nastale. Prepoznati velikost problema in sprejeti dejstvo, da se to nekomu lahko zgodi, saj se dogaja tudi zdaj, ker imamo preživele, ki pričajo o tem, je prvi in najpomembnejši korak do preprečevanja tovrstnih zavržnih dejanj."

Vaša mama ni nikoli izvedela za zlorabe?

"Ne. Leta 2010, ko sem se izpostavil, je bila že pokojna. Oče, ki je bil še živ, mi je povedal, da sem jima v svojih dvajsetih poskušal povedati, kaj se mi je zgodilo – sam se tega ne spomnim več –, a se te teme potem nismo nikoli več dotaknili. Starši so bili nagnjeni k občutkom krivde, zavedali so se, da nekaj ni bilo v redu, zato me je bilo vedno strah, da bi poskušali prevzeti krivdo za to, kar se mi je zgodilo. Starši niso imeli možnosti, da bi mi pomagali, da bi preprečili dejanja obeh duhovnikov, saj sta delovala na način, da ni bilo nikakršne možnosti, da bi kdo ugotovil, da zlorabljata, če jim sam zanje ne bi povedal.

Morate vedeti, da tisti, ki zlorablja, ustvari, oblikuje okolje za manipulacijo. Duhovniki in redovniki za to zlorablajo duhovnost, vero, religijo. Staršev zato nikoli nisem krivil za to, kar se mi je zgodilo. Vem, da se veliko staršev zlorabljenih otrok in mladostnikov spopada z občutki krivde, očitajo si, da bi morali slutiti, da nekaj ni v redu, da bi morali zaščititi svoje otroke. Ti občutki v večini primerov niso upravičeni. Da bi zaznal zlorabo, moraš biti opremljen z določenim znanjem o tem, sicer se zloraba lahko dogaja pred tabo, a je ne boš videl. Zato pravimo, da je tako pomembno, da s tovrstnim znanjem opremimo celotno 'vas', da bodo ljudje lahko zaznali, ko se bo dogajalo kaj nenavadnega, ponudili pomoč in tudi ukrepali.

Veliko staršev zlorabljenih otrok in mladostnikov se spopada z občutki krivde.

Očitajo si, da bi morali slutiti, da nekaj ni v redu, da bi morali zaščititi svoje otroke. Ti občutki v večini primerov niso upravičeni

V Nemčiji imamo telefonsko številko za pomoč v stiski. Nanjo lahko pokličeš, ko te je strah, da je otrok v nevarnosti, in ne veš, kako ukrepati, ali ko vidiš, da je nekdo v tvoji okolici deležen nasilja. Prijavo nasilja lahko oddaš tudi anonimno, ni treba, da se soočiš s sosedom. Po prijavi se bodo odzvali ustrezni organi. Včasih že imajo določene indice, potrebujejo le še dodatne informacije, zato je tako pomembno, da se ljudje odzovejo na nasilje. Svetovalna linija za pomoč je na voljo po celi državi, delo svetovalcev financira država."

Kako pa se je odzvala vaša okolica, ko ste se odločili, da boste o travmi spregovorili javno?

"Na splošno sem bil deležen podpore. Nikoli mi ni nihče rekel, naj tega ne naredim. Mogoče niso vedeli, kako bi mi pomagali, a je zadostovalo, da so bili tam, ob meni. Še bolj pomembna od podpore moje družine sta bila solidarnost in razumevanje, ki sem ju bil deležen od svojih tovarišev v trpljenju, preživelih. Zelo pomembno je, da imaš skupino ljudi, ki so šli skozi podobno izkušnjo zlorabe, in da tudi z njihovo pomočjo predeluješ travmo, saj sami najbolj vemo, s kakšnimi občutki se ob tem spopadamo, kako je zloraba vplivala na naša življenja. Deljenje izkušenj v smislu samopomoči je bil zame najbolj pomemben korak pri predelovanju travme."

Potem ko ste spregovorili, je sledilo opravičilo. Jezuiti so bili pripravljeni izplačati tudi nekaj od-

Razstava Shame v cerkvi sv. Jožefa v Ljubljani
Foto: Robert Balen

Dr. Matthias Katsch

Foto: Robert Balen

škodnine. Kaj pa se je zgodilo z duhovnikom, ki sta vas zlorabljal?

"Skupno se je na poziv ravnatelja odzvalo okoli 250 žrtev jezuitov v vseh njihovih izobraževalnih ustanovah po državi. Jezuiti so se odločili ponuditi simbolično odškodnino v višini 5000 evrov, ki sem jo sam sprejel, a v danem trenutku je bil to tudi njihov edini odziv. No, pripravljeni so bili nekaterim plačati tudi svetovanja za pare, ki jih javno zdravstvo oziroma zavarovanje ne krije, saj imajo mnoge žrtve kasneje v življenju težave v odnosih."

Kaj se je zgodilo s storilci kaznivih dejanj?

"V civilnih postopkih v večini primerov nič, ker so primeri že zastarali, kar je težava tudi v veliko drugih državah. Leta 2010 in tudi kasneje smo videli, da žrtve spolnih zlorab včasih potrebujejo desetletja, da o tem spregovorijo. Sam sem bil star 47 let, ko sem spregovoril o tem, kar se mi je zgodilo pri trinajstih, štirinajstih letih. Tudi zato je Nemčija spremenila zakonodajo. Tako zdaj primeri zastarajo deset oziroma dvajset let po 30. letu starosti žrtve. Pred tem so zastarali deset oziroma dvajset let po polnoletnosti žrtve."

Je morda Katoliška cerkev v vašem primeru ukrepala po cerkvenem, kanonskem pravu?

"Jezuiti so že v 70. in 80. letih prejšnjega stoletja vedeli, da omenjena duhovnika zlorabljalata mlade dečke, zato so ju še pred omenjenimi dogodki premestili na drugo lokacijo, v enem primeru celo v Čile. V preteklosti je bilo premeščanje spolnih predatorjev univerzalna politika Cerkev, saj imamo podobne primere v različnih delih sveta. Ta, ki je bil poslan v Južno Ameriko, je kasneje izstopil iz redovniškega stanu in si ustvaril družino, zato proti njemu niso mogli ukrepati po kanonskem pravu. V primeru drugega je Vatikan po osmih letih postopek zaključil z njegovo laizacijo. S sim-

bolnega vidika je bila odločitev zelo pomembna, pa čeprav so zanj potrebovali osem let. Ob tem je pomembno poudariti, da po kanonskem pravu ne gre za zločin nad otrokom, temveč neuspeh duhovnika/redovnika opravljati svoje obveznosti. Zavezal se je celibatu, ki ga je po kanonskem pravu kršil. V ospredju je tako kršenje duhovniških dolžnosti in ne kršenje pravic otroka."

Leta 2018 je Nemška škofovska konferenca objavila poročilo, ki je razkrilo, da je 1670 duhovnikov v letih od 1946 do 2014 zlorabilo 3677 mladoletnikov, večinoma najstnikov, ki so jih ustrašovali, zato so molčali. Avtorji študije – raziskovalci s treh univerz – so v 350 strani dolgem poročilu opozarjali, da gre le za vrh ledene gore, saj v študijo niso bili vključeni redovniki in redovnice. Vrstile so se zahteve po neodvisni študiji. Je bila kdaj opravljena?

"V letu 2018 so preverili 38.000 personalnih map duhovnikov, pri čemer so imeli raziskovalci dostop le do tistih dokumentov, ki so jim jih škofje posredovali. Vedeti morate, da personalne mape običajno niso mesto, v katerega zapišete tovrstne zlorabe, zato je bilo vendarle presenetljivo, da je bilo skozi pregled ugotovljeno, da je bilo pet odstotkov duhovnikov v internih cerkvenih dokumentih obtoženih spolne zlorabe otrok in mladostnikov. Resnična številka je višja, saj kot ste povedali, v preiskavo niso bili vključeni vsi – moški in ženski redovniški redi, za katere sumimo, da so povzročili tretjino vseh zlorab -, saj so ti samostojni subjekti Katoliške cerkve. Natančno število zlorab lahko dobimo na dva načina; lahko jih izračunate, kot so to naredili v Franciji, kjer so po preiskavi prišli do številke 300.000 žrtev. V Nemčiji bi to pomenilo, da je žrtev katoliških klerikov med 130.000 in 150.000. Drugi način je, da prisluhneš preživelim žrtvam. Ne naslanjaš se torej le na personalne mape klera,

temveč odpreš preiskavo, preko katere žrtve pozoveš k prijavi, se z njimi pogovoriš. In ne le z njimi, temveč tudi s pričami. Nič od tega ni bilo narejeno do danes."

Torej kljub prvotnim obljubam, da bo uvedena neodvisna preiskava, ni bilo iskrene želje po neodvisni preiskavi?

"V letu 2010 je bil trenutek, ko je takratna ministrica za pravosodje Sabine Leutheusser Schnarrenberger želela zasnovati takšne vrste preiskavo, a so dostojanstveniki Katoliške cerkev v Nemčiji to preprečili. Osebo je pri tedanji kanclerki Angeli Merkel posredoval freiburški nadškof Robert Zollitsch. Namesto tega je država ustanovila debatno okroglo mizo, katere tema so bile spolne zlorabe otrok v celotni družbi, ne pa tudi v RKC. Dvanajst let kasneje, torej lani, je preiskava v freiburški škofiji pokazala, da je Zollitsch desetletja z neprestanim prestavljanjem storilcem pomagal, da so se izognili sankcijam. Od leta 2002 so dolžni škofje s celega sveta poročati o primerih spolnih zlorab kongregaciji za nauk vere, kar je bila posledica takratnega razkritja časopisa Boston Globe o desetletjih spolnih zlorabah in njihovem prikrivanju v bostonski nadškofiji. Pa kljub temu Zollitsch v vsem tem času ni prijavil niti enega primera zlorabe. In ta ista oseba je leta 2010 lagala nemški kanclerki, da bodo vse sami uredili. Ti dvojni standardi so nezaslišani."

Opažate, potem ko je papež Frančišek leta 2019 zapovedal strožja pravila na področju obravnave spolnih zlorab klerikov, vendarle napredek na tem področju?

"Edina sprememba je, da je javnost bolj pripravljena verjeti žrtvam in da mediji o tej temi poročajo. To ustvarja pritisk na Vatikan in Katoliško cerkev, da se odziva in da mora vsaj dajati videz, da je dejavna na tem področju. Omenili ste novo zakono-

dajo, ki jo je papež Frančišek vpeljal po cerkvenem vrhu o spolnih zlorabah leta 2019. Takrat je zahteval pregon vseh škofov, ki v preteklosti niso poročali o spolnih zlorabah v svojih škofijah. To je storil pod pritiskom zaradi številnih škandalov, ki so bili razkriti ne le v ZDA in Evropi, temveč tudi v Južni Ameriki, ki je njegova domovina. V praksi vemo, da zaradi omenjene zakonodaje ni bil kaznovan noben škof. Nekateri škofje so bili umaknjeni z uradov, a javnost ni nikoli izvedela za razloge. Kakšen pomen ima neki zakon, če se ga uporablja na netransparenten in arbitraren način? Odločitve, sprejete za zastorom transparentnosti, tudi javnosti niso v pomoč, da bi razumela, kaj se dogaja. To velja tudi za vaš, slovenski primer Rupnik."

Kaj nam primer Rupnik in vsi podobni povedo?

"Da kanonsko pravo in sistem kot tak ne delujeta, saj če imaš dobre povezave v Vatikanu, se lahko izmuzneš brez večjih posledic. Pa čeprav si kot duhovnik s pozicije zaupne osebe pod krinko duhovnosti zlorabil človeka za spolni odnos."

Katoliška cerkev potemtakem uvaja nove pristope na področju spopadanja s spolnimi zlorabami zgolj zaradi pritiska javnosti?

"Tako je. Edino, kar jih lahko prisili k ukrepanju, je pritisk od zunaj. Potrebuješ zavedanje javnosti o tem problemu in medije, ki poročajo o njem. Teden pred letošnjo sinodo o sinodalnosti sem bil s skupino preživelih žrtev v Vatikanu, kjer nas je zasebno sprejel predstavnik vatikanske administracije. Jasno nam je povedal: 'Prosim, ne odnehajte s svojimi zahtevami. Potrebuje vas, naj se izvaja pritisk na sistem, da bi lahko stvari premaknili, spremenili!' Če tega ni, ne bo premikov. Jezuiti in škofje v Nemčiji in tudi papež Benedikt, prej kardinal Ratzinger, so desetletja vedeli za zlo-

rabe, imeli so možnost odzvati se na pravi način, a se niso, vse dokler niso izbruhnili škandali. Leta 2002 ob škandalu v Bostonu je Vatikan prvič priznal, da imajo problem in da se je z njim treba soočiti."

Ravnanje Katoliške cerkve v primeru soočanja s spolnimi zlorabami, ki so jih storili kleriki, velikokrat primerjate z mafijo.

"V njunem delovanju sicer ni mogoče potegniti jasne enačaja, ni neposredne analogije. Kar želim s to primerjavo povedati, je, da način, kako škofje ščitijo storilce, kako skrivajo in prikrivajo informacije, kako se laže o dokazih in kako se pravni sistem posamezne države ne želi soočiti s Katoliško cerkvijo in preganjati storilcev, močno spominja na organizirani kriminal, ki ga vidimo v mafiji. Gre za sistem, v katerega je težko prodreti."

Je bilo vse, kar ste doslej povedali o delovanju RKC na eni strani in nemoči, strahu in sramu žrtev na drugi povod, da ste ustanovili organizacijo Eckiger Tisch (Kvadratna miza)?

"Omenil sem že, da je država, potem ko je vrh Katoliške cerkve v letu 2010 preprečil, da bi se zgodile neodvisne preiskave zlorab, oblikovala tako imenovano okroglo mizo o spolnih zlorabah v družbi. V njej je sodelovalo šestdeset različnih organizacij, na začetku preživelih žrtev niso vključili. Dejali smo, da si ne želimo takšnega debatnega krožka, kjer odgovornost ni vidna, temveč morajo biti vloge udeležencev jasne in tudi Cerkev se mora soočiti z odgovornostjo, ki jo nosi zaradi dejanj njenih članov."

Zato smo ustanovili Kvadratno mizo, za katero se srečujejo žrtve in predstavniki storilcev ali storilci sami, če je potrebno tudi s pomočjo mediatorja, in se pogovorijo o odgovornosti. Žrtvam pomagamo, da se začne preiskava, da odkrijemo, kdo je odgovoren za dejanje in tudi za prikrivanje teh dejanj. Ob tem jim tudi svetujemo – vzpostavili smo online program svetovanja, v katerem smo v zadnjih letih pomagali čez 1200 žrtvam. In tretja naloga je, da se borimo za odškodnine. Omenil sem, da so jezuiti žrtvam izplačali po 5000 evrov, škofje so ponudili do 5000 evrov, kar je zelo simbolični znesek, ki je razjezil žrtve, češ da si Cerkev zelo napačno predstavlja odgovornost, ki jo nosi zaradi zlorab."

Zadnja leta običajno žrtvi ponudijo do 50.000 evrov, a povprečni znesek odškodnine je 20.000 evrov. Po letošnji odločitvi sodišča v Kölnu, ki je

eni od žrtev dosodilo odškodnino v višini 300.000 evrov, je tudi Katoliška cerkev spoznala, da obstaja resna nevarnost, da bodo morali izplačevati višje zneske, kot so jih bili pripravljene doslej, in se že kaže pripravljenost k drugačnemu pristopu."

Skupaj s tridesetimi drugimi strokovnjaki vas je Katoliška cerkev v Nemčiji pred leti pozvala, da oblikujete predlog formule za določanje odškodnine. Kakšen je bil vaš predlog?

"Izpostavili smo, da se pri določanju višine zneska ne smejo osredotočiti le na dejanje kot tako, temveč je treba upoštevati tudi posledice, ki jih je zloraba pustila. Če si kot otrok doživel travmo, ki je nisi imel možnost predelati, ker je bila zloraba tvoja skrivnost, storilec pa je ostal nekaznovan, zaradi česar naslednjih trideset, štirideset let trpiš za posledicami, je treba imeti širši vpogled v zlorabo in upoštevati vse posledice. Te so lahko zelo raznovrstne; od zdravstvenih, depresije, psihičnih težav, alkoholizma, odvisnost od drugih opiatov, poskusov samomorov."

Naš predlog so zavrnil in ustanovili novo komisijo, ki v glavnem v tajnosti oziroma netransparentno odloča o višini odškodnine v posameznih primerih in na način, da ni jasno, zakaj je nekdo dobil 5000 evrov, drugi 50.000 evrov. Pravila niso jasna, pogosto je treba na sodišče, saj je odškodnina še vedno stvar dobre volje Katoliške cerkve. Menim, da smo preživeli leta 2010 naredili napako, ker se nismo odločili odškodnino izterjati na sodišču. Vedeli smo, da bi to bila za številne težka odločitev, saj bi s pričanjem o zlorabi morali vse ponovno podoživeti ob odvetnikih, ki poskušajo preko vprašanj minimalizirati težo dejanja. Obenem smo verjeli, da bodo v Cerkvi pripravljene prostovoljno sprejeti odgovornost za dejanja. Danes vemo, da se brez pritiska javnosti in organizacij, ki si prizadevamo, da bi bili pravici zadoščeno, ne zgodi nič."

Katera je potemtakem vaša prva misel, ko slišite – kot je bilo mogoče slišati tudi ob odprtju razstave Shame v Ljubljani novomeškega škofa in predsedujočega Slovenski škofovski konferenci dr. Andreja Sajeta –, da so v Cerkvi zavezani ničelni stopnji tolerance, da so na strani žrtev in bodo naredili vse, da bodo žrtve slišane in da bo zadoščeno pravici?

"Znani nemški pisatelj Johann Wolfgang Goethe je v Faustu zapisal: 'Novico sicer slišim, pa mi manjka vere!' Ali z drugimi besedami, ta stavek sem že prevečkrat slišal, da bi verjel na besedo."

Želim videti dokaze za to trditev. Primeri, kot je Rupnik, kažejo, da Katoliška cerkev še vedno ni pripravljena prevzeti odgovornosti in storilcev obsoditi za dejanja. O politiki nesoočanja storilcev z dejanji in prikrivanju, kar se še vedno dogaja, pričajo tudi številni drugi primeri. Zato bom verjel, ko bom videl dokaze, dejanja, ki bodo podkrepila izrečene besede."

Besedam škofa Sajeta o ničelni toleranci bom verjel, ko jih bom videl podkrepljena z dejanji

Ste še član Katoliške cerkve? Še verujete?
"Ne, že pred časom sem izstopil. Verovanje je druga zgodba. Vzgojen sem bil v katoliški veri, hodil sem k verouku, tako da sem na neki način še vedno pod vplivom učenja Katoliške cerkve, vendar ne verjamem v njene dogme. Glede verovanja so mi blizu besede sv. Pavla iz pisma Korinčanom: 'Ko sem bil otrok, sem govoril kakor otrok, mislil kakor otrok, sklepal kakor otrok. Ko pa sem postal mož, sem prenehal s tem, kar je otroškega.'"

Samo lani je po podatkih Nemške škofovske konference iz Cerkve izstopilo 522.821 ljudi, kar je največ doslej. Je osrednji razlog cerkveni davek, ki ga verniki plačujejo v Nemčiji, ali je k temu prispevalo tudi spolno zlorabljanje klerikov?

"Sekularizacija je splošni trend tudi v Nemčiji, škandali, povezani s spolnimi zlorabami, pa le kaplja čez rob, ki pripomore k odločitvi za izstop. Ljudje si rečejo, da ne morejo financirati sistema, ki dopušča tovrstne zlorabe. Jezni so, ko vidijo način, kako se Katoliška cerkev sooča z zlorabami, za katere je odgovorna. Pravijo, da bi se čutili sokrivi za zlorabe, če bi jo še naprej financirali. In zato izstopijo. V mnogih primerih ne gre le za finančne razloge."

Tudi po vaši zaslugi si lahko do 17. decembra v Sloveniji ogledamo potujočo razstavo Shame švicarske Pobude za pravičnost (Justice Initiative). Na razstavi so predstavljeni umetniški portreti in pretresljive zgodbe ljudi, ki so bili v svojem otroštvu izpostavljeni spolnim zlorabam, pretepanju, rasizmu. Je to eden od kamenčkov v mozaiku prizadevanj po ozaveščanju javnosti in institucij o nujnosti prepoznavanja nasilja in ukrepanja, ki bo zaščitil najranljivejše, otroke?

"Da. Spoznali smo, da se je v naših prizadevanjih po spremembi odnosa Katoliške cerkve do žrtev spolnih zlorab in storilcev ter nujni uvedbi preventivnih zaščitnih mehanizmov nujno treba povezati z drugimi organizacijami, ki prav tako pomagajo preživelim. V nekaterih državah so, denimo, imeli močan rejniški sistem, sistem sirotišnic, domov za nezakonske matere, ki so bile pod cerkvenim okriljem. Prav tako je pomembno, da v vseh institucijah države poskrbijo za povečano občutljivost do tovrstnih zlorab in vzpostavijo preventivne protokole oziroma mehanizme, saj bo to imelo vpliv na družbo in v družbi."

Kaj pa lahko vsak od nas stori, da bi se otroci počutili varne v institucijah in okoljih njihovega vsakdana?

"Prvi in ključni korak je, da vsak od nas sprejme, da so spolne zlorabe otrok realnost, ki se dogaja tudi zdaj. Odrasli smo tisti, ki moramo pokazati otroku, najstniku, da smo mu pripravljene prisluhniti in tudi verjeti, kar nam bo povedal. Preživelim žrtvam je treba začeti verjeti, saj še vedno dvomimo o tem, kar žrtev pripoveduje. Velik korak bi bil, če bi demonstrirali pripravljenost stati žrtvi ob strani. Otroci in mladi nas opazujejo, kako se vedemo, in če spoznajo, da smo pripravljene prisluhniti, verjeti, podpreti in ne obsojati, potem bodo tudi pripravljene in se bodo čutili podprti, da spregovorijo o tem, kar se jim je zgodilo. Zakaj ne bi tudi v institucijah, ki jih obiskujejo naši otroci ali naši sorodniki, preverili, ali imajo vzpostavljeno ustrezno politiko zaščite ranljivih. Vprašajmo se, kdo je odgovoren za to, da bodo fantje in dekleta varni pri aktivnostih, kot so duhovne vaje, tabori ... Institucije je treba prisiliti k sprejemanju zaščitnih politik."

Kaj bi svetovali žrtvam, ki še niso spregovorile, saj se še vedno spopadajo z občutki sramu, strahu?

"Vsekakor se ne sme pritiskati na žrtve, da se javno izpostavijo, morali pa bi jih spodbuditi, naj ne ostajajo same s svojimi občutki krivde, sramu. Naj poiščejo druge preživele, delijo z njimi izkušnje, se pogovorijo z družino in ne nosijo vsega bremena na svojih ramenih. Najhuje je trpeti v tišini. To ne pomeni, da mora vsak preživeli svojo izkušnjo deliti z javnostjo, a je pomembno, da se odpre svoji družini, sorodnikom, partnerju, otrokom, ker govorimo o starejših ljudeh, za katerimi so leta in desetletja trpljenja. Ne ostajajte sami v svoji bolečini, ker niste edini, ki se vam je zgodila zloraba, zaradi katere trpite."

Primer Rupnik in njemu podobni kažejo, da kanonsko pravo in sistem kot tak ne delujeta, saj če imaš dobre povezave v Vatikanu, se lahko izmuzneš brez večjih posledic

Priponka v obliki črke X, ki jo dr. Matthias Katsch nosi na suknjiču, je simbol nemške iniciative Ni prostora za zlorabo (Kein Raum für Missbrauch). Foto: Robert Balen